

УДК 37.037 -053.067/613.8

МОТИВАЦІЙНІ СТИМУЛИ СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ ДО ШКІЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В.О. Сутула

У статті аналізуються результати соціологічного дослідження, яке проводилося серед учнів загальноосвітніх закладів м. Харкова. Результати проведеного дослідження показали, що переважна більшість учнів позитивно ставляться до уроків фізичної культури.

Ключові слова: мотиваційні стимули, фізична культура, потрібні сфера.

За оцінками сучасних вчених [6, 9, 11, 13], стан фізичного здоров'я учнів загальноосвітніх закладів, через недостатній обсяг рухової активності та перевантаженість навчальної програми, має стабільну тенденцію до погіршення. Це приводить до необхідності вдосконалення уже існуючих та впровадження у процес фізичного виховання школярів нових мотиваційно-ефективних методів та підходів до вирішення оздоровчих, освітніх і виховних завдань [1, 2, 12] на основі особистісно-орієнтованих технологій, які б забезпечували формування у них фізичної культури особистості та навичок здорового способу життя [3, 11, 13, 14].

Як показує аналіз спеціальної літератури, найкращі методи впливу на потрібні сферу учнів полягають у застосуванні на уроках фізичного виховання підходів, які формують у школярів дієве ставлення до фізичної культури. Очевидно, що таке ставлення до фізичної культури закладається ще в дитячому та підлітковому віці. Цей процес має свої специфічні закономірності, обумовлені, з одного боку, особливостями психічного розвитку школярів, а з іншого – цілим спектром соціально-економічних умов в яких проходить становлення

особистості [2, 3, 4, 12]. Сучасні дослідження показують, що виникненню в учнів стійкого інтересу до здорового, фізично активного способу життя, який забезпечує необхідний у повсякденному житті рівень фізичного здоров'я, залучення їх до цінностей фізичної культури, під впливом якої формується культура особистості, сприяють правильно організовані уроки фізичної культури, а також різноманітні фізкультурно-спортивні заходи, які проводяться у режимі навчального дня (фізкультхвилинки, фізкультпаузи, рухливі перерви). Від їх емоційного наповнення та змісту у великій мірі залежить формування в учнів потреби у регулярних заняттях фізичними вправами [3, 5, 7]. Створенню позитивної мотивації до занять фізичною культурою, безперечно, сприяють також позакласні та позашкільні фізкультурно-масові заходи, регламентовані відповідними правовими актами [6, 10], про що свідчать роботи сучасних вчених та педагогів [4, 8, 14].

Актуальність дослідження проблеми формування у дітей та підлітків потреби до активних занять фізичними вправами показує, що на сьогодні інноваційні педагогічні технології ще недостатньо інтенсивно втілюються в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Можна констатувати, що зараз у загальноосвітніх навчальних закладах відсутня цілісна система виховання в учнів фізичної культури особистості.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні значимості факторів, що визначають мотивацію учнів загальноосвітніх навчальних закладів до регулярних занять фізичними вправами.

Аналіз результатів дослідження показує, що переважна більшість учнів позитивно ставляться до уроків фізичної культури (табл. 1, № 1). Середній груповий (усі учні 5-11 класів) показник кількості учнів, які позитивно відповіли на поставлене запитання, становить близько 87,3%. Найменша оцінка у чотирнадцятирічному віці, яка становить 76,4%. Разом з тим слід звернути увагу на те, що

відносно багато учнів пропускають уроки з фізичної культури. Причому спостерігається тенденція збільшення кількості таких учнів у процесі навчання у школі (табл. 1, № 6). Так, у п'ятому класі таких учнів 19%, у шостому – 9,1%, у сьомому – 37,9%, у восьмому 28,4%, у дев'ятому – 23,8%, у десятому -31,4%, а у одинадцятому – 33,35%.

Матеріали проведеного дослідження дозволяють у першому наближенні оцінити ставлення учнів загальноосвітніх шкіл до предмета «Фізична культура» (табл. 1, № 2). Із тем, які пропонуються у програмі (гімнастика, легка атлетика, кросова та лижна підготовка, туризм, футбол, баскетбол, гандбол, волейбол), найбільшу зацікавленість у учнів п'ятого класу викликають футбол (50%) та волейбол (50,2%). У цьому віці більше 40% учнів виявили бажання займатися гімнастикою, легкою атлетикою та туризмом. У шостому класі найбільш привабливими для школярів виявляються лижна підготовка (51%), туризм (50,6%) та волейбол (53,65%). Окрім вищеназваних тем достатньо великий інтерес (більше 40%) у учнів шостого класу викликають гімнастика, легка атлетика, кросова підготовка та футбол. Учні сьомого класу, як показали результати опитування, найбільше цікавляться футболом (62,1%) та волейболом (49,95%). Дітей чотирнадцяти років приваблює футбол (65%). Багато дітей цього віку хотіли б займатися на уроках фізичної культури фітнесом (50,7%), гімнастикою (47,4%), туризмом (43,9%) та волейболом (47%). Для учнів дев'ятих, десятих та одинадцятих класів загальноосвітніх шкіл серед тем, які пропонуються шкільною програмою, беззаперечним лідером є футбол. Цій темі віддали перевагу, відповідно, 76,2%, 53,75%, 50,5% учнів старшого шкільного віку. Даний вид спорту є пріоритетним для учнів практично усіх класів. Інші види спорту, які включено до шкільної програми, а також фітнес як одна із сучасних форм рекреаційної фізичної культури значної зацікавленості не викликали.

Аналізуючи питання, пов'язані зі спортивними напрямками шкільного фізичного виховання, необхідно зазначити, що найбільша частина учнів середнього та старшого шкільного віку виявили бажання брати участь у змаганнях з футболу (табл. 1, № 3). Серед інших видів спорту, які було включено до анкети, слід звернути увагу на фітнес. Цьому виду змагальної діяльності віддали перевагу 37,8% семикласників, 50,7% восьми класників та 33,3% одинадцяти класників. Слід також зазначити, що більшість учнів прийшли б на такі змагання, щоб підтримати своїх товаришів (табл. 1, №4).

Таблиця 1

Мотиваційні стимули, які визначають відношення учнів до занять фізичною культурою

Вік	11 років	12 років	13 років	14 років	15 років	16 років	17 років
Чи одержуєте Ви задоволення від уроків фізичної культури (так)	90	93	87,8	76,4	100	82,15	83,3
Хотіли б Ви займатися на уроках з фізичної культури:							
а) гімнастикою(так)	40,5	47,9	37,9	47,4	38,05	38	50,05
б) легкою атлетикою	40,2	44	36,4	32	28,5	42	33,35
в) кросовою підготовкою	19,65	40,1	33,35	23,1	38,05	15,35	33,35
г) лижною підготовкою	25,5	51	37,9	32,15	28,5	28,95	-
д) туризмом	42,8	50,6	33,35	43,9	38,05	29,6	49,95
е) футболу	50	45,1	62,1	65	76,2	53,75	50,05
ж) гандболом	6,15	36,35	33,4	22,5	7,4	23,05	16,65
з) волейболом	50,2	53,65	49,95	47	45,15	40,25	33,35
и) фітнесом	22	34,8	37,8	50,7	38,05	31,4	33,3
Хотіли б Ви брати участь у змаганнях між класами з:							
а) гімнастики	35,75	36,75	36,35	20,65	30,9	13,6	-

б) легкої атлетики	34,65	44,35	30,15	20,55	21,4	37,75	16,7
в) лижів	23,15	46	36,35	19,3	30,9	25,4	-
г) туризму	39,3	40,75	19,65	25,65	21,4	33,15	49,95
д) футболу	52,7	62,25	71,2	50,6	76,2	57,35	50,05
е) гандболу	8,75	29,9	25,8	14,85	-	15,95	-
ж) волейболу	43,15	49,2	62,1	34,75	38,05	44,5	83,3

Ви прийшли б на змагання боліти за своїх товаришів, що беруть участь у них? (так)	74,5	81,2	75,75	79,9	50	57,5	50
Ви б хотіли брати участь у шкільних спортивних змаганнях?:							
а) за матеріальну винагороду	11,15	10,25	12	21	-	22,45	33,35
б) за призи	8,75	5	30,3	28,1	30,9	22,45	33,35
в) ради престижу класу (школи)	29	50,45	43,9	33,1	61,8	39,7	83,35
г) задля задоволення	29,9	61,4	34,85	30,2	30,9	57,9	66,65
д) для здоров'я	35,75	26,65	16,7	34,5	7,15	13	50,05
Чи пропускаєте Ви уроки фізкультури? (так)	19	9,1	37,9	28,4	23,8	31,4	33,35
Чи займаєтеся Ви спортом? (так)	43,65	67,45	51,5	46	45,15	47,25	66,7

1. Результати проведеного дослідження свідчать, що переважна більшість учнів (від 76,4% до 87,3%) позитивно ставляться до уроків фізичної культури. Разом з тим, слід звернути увагу на те, що відносно багато учнів пропускають уроки з фізичної культури. За даними опитування, у п'ятому класі таких учнів 19%, у шостому – 9,1%, у сьомому – 37,9, у восьмому – 28,4%, у дев'ятому – 23,8%, у десятому – 31,4%, а у одинадцятому – 33,35%.

2. Проведене дослідження показало, що більшість видів спорту (за виключенням футболу), які включено

дошкільної програми, не викликають у дітей великого інтересу. Цей результат свідчить про те, що навчальний заклад міг би пропонувати інші напрямки спортивної роботи з учнями у позакласний та позашкільний час, з урахуванням їх особистих інтересів, а також наявності у закладі відповідних умов для проведення такої роботи.

3. Результати проведеного дослідження також показали, що пріоритетними мотиваційними стимулами, які визначають участь школярів у різноманітних змаганнях, є такі. Для учнів старшого шкільного віку найбільш вагомим чинником, який спонукає їх брати участь у шкільних змаганнях, є «власне задоволення». Цьому фактору віддали перевагу 57,9% учнів десятого класу та 66,6% одинадцятого. Слід також зазначити, що для учнів одинадцятого класу найважливішими мотиваційними чинниками, на відміну від інших класів, є: «престиж класу (школи)» (83,3%), «задня власного задоволення» (66,6%) та «для здоров'я» (50,0%). У групі учнів середнього шкільного віку, які брали участь у опитуванні, серед мотиваційних стимулів, які могли б зацікавити їх брати участь у різноманітних змаганнях, явного пріоритету не виявлено.

У подальших дослідженнях планується аналіз факторів, які впливають на формування у школярів особистісної фізичної культури.

Література

1. Бакіко І.В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / І.В. Бакіко. - Львів., 2007. – 21 с.
2. Безверхня Г.В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5-11-х класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Г.В. Безверхня. - Львів., 2004. – 23 с.
3. Василькова О.І. Досвід формування в учнів навичок здорового способу життя засобами фізичного виховання / О.І. Василькова // Фізичне виховання в школі. – 2007. – № 5,6. – С. 30 – 33.

4. Бондар Т.С. Створення фізкультурно-спортивного клубу в школі та правила з ігрових видів спорту (Бібліотека творчого вчителя) / Т.С. Бондар. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2008. – 160 с.
5. Горшкова Н.Б. Мотивація школярів до занять фізичною культурою і спортом / Н.Б. Горшкова // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2005. - № 6-7. – С. 130-133.
6. Кравченко В.В. Структура соціально-педагогічних чинників, що обумовлюють формування у учнів загальноосвітньої школи позитивної мотивації до здорового способу життя, систематичних занять фізичною культурою / В.В. Кравченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 11. – С. 143 – 147.
7. Лисяк В.М. Урок фізичної культури, як основа формування інтересу до занять фізичною культурою та спортом / В.М. Лисяк // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2007. – № 11. – С. 30 – 33.
8. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України» № 458 від 02.08.2005. – zakon.rada.gov.ua.
9. Платонов В.Н. Сохранение и укрепление здоровья здоровых людей – приоритетное направление современного здравоохранения / В.Н. Платонов // Спортивная медицина. – 2006. - № 2. – С. 3-14.
10. Програма «Фізична культура, 5—12 кл.» // за загал. ред. В.М. Єрмолової. – К.: Перун, 2005. – 272 с.
11. Сінгаєвський С. Формування позитивного ставлення школярів до фізичного виховання / С. Сінгаєвський // Фізичне виховання в школі. – 2001. – № 1. – С. 33-37.
12. Сутула В.А. Физкультурология (проблемы и перспективы развития) / В.А. Сутула. -Харьков: Гелиос, 2004. – 176 с.
13. Сутула В.А. О значимости некоторых факторов, влияющих на формирование в обществе потребности в здоровом образе жизни / В.А. Сутула [и др.] // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць за ред., Л.Л. Товажнянського, О.Г.Романовського. – 2008. - № 17 (21). – С. 198-205.
14. Хрипко Л.В. Значимість самостійних занять фізичними вправами в формуванні здорового способу життя / Л.В. Хрипко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 4. – С. 133 – 135.

В статье освещаются результаты социологического исследования, которое проводилось среди учеников общеобразовательных учреждений г. Харькова. Результаты проведенного исследования показали, что большая часть учащихся позитивно относятся к урокам физической культуры.

Ключевые слова: *мотивационные стимулы, физическая культура, потребностная сфера.*

The article deals with the results of the sociological study, which was conducted amongst pupils of comprehensive secondary schools of Kharkov. The results of the conducted research have shown that the majority of pupils have positive attitude to the lessons of physical training.

Keywords: *motivational stimuli, physical culture, потребностная sphere.*

Сутула Василь Опанасович – кандидат біологічних наук, доцент, провідний фахівець проблемної науково-дослідної лабораторії Харківської державної академії фізичної культури (м. Харків, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Ю.В. Васьков

УДК 37.037

САМОПОЗНАНИЕ КАК ФЕНОМЕН РОСТА ИНДИВИДУАЛИЗИРОВАННОГО СОЗНАНИЯ

Т.В. Черкашина

Представленная динамика роста индивидуализированного сознания от низкого, среднего и высокого уровня осмысления реальности вследствие системной работы по исследованию собственного психофизического ресурса сил являет опыт чувственного познания и указывает на степень ментального иммунитета к внешней среде.

Ключевые слова: *ментальный иммунитет, самоанализ, самооценка, самокоррекция, самостоятельность, самодостаточность, трудолюбие.*

Современный человек, адаптируясь к условиям периода перемен в смену духовно-душевных установок, способен максимально активизировать сокрытый личностный ресурс сил в приложении к опыту действий. Показательным в этой